

Csoóri Sándor megnyitja Kollár György első kiállítását

Kollár György festőművész

A festőművész emléktáblája, Esztergom, Szentgyörgymező, Dózsa György tér

Kollár György: Disseni Krisztus, 1988

Csoóri Sándor

ESZTERGOM ÚJ FESTŐT AVAT

**(ELHANGZOTT KOLLÁR GYÖRGY KIÁLLÍTÁSÁNAK
MEGNYITÓJÁN)**

Ha nem volna túl sok korom és rozsdá a szavainkon, túl sok gyanú és fáradtság az idegeinkben, legszívesebben azzal kezdeném ezt a megnyitót, hogy egy új festőművész avatására jöttünk itt össze Esztergomban, s hozott bennünket Dunáról fújó szél, hősés, hozott az öröm, a kíváncsiság, a megbizonyosodás jó ösztöne. S hogy mégsem így kezdem, ezzel a mellkastágító lélegzetvétellel, annak az első mondatokban megpendített okon kívül más oka is van. Mégpedig személyes. Néhány rövid találkozás után máris becsülöm annyira a fiatal Kollár Györgyöt, hogy életének ezt a kivételes pillanatát: első, nagyobb szabású kiállításának a csöndjét ne engedjem át könnyedén az ünneplés hangulatának, a hamar fakuló szavaknak.

• • •

Kollár György huszonöt évesen is tudja, hogy a művész számára az igazi, s az egyetlen ünnep: maga a mű. Ami semmiképpen se vasárnapi ráadás a hatodik napra.

Kiállított képei tagadhatatlanul egy kezdő ember vakmerőségéről vallanak. Oklevél nélkül és megbízatás nélkül úgy áll oda a kifeszített vászon elé, mint aki – valamikor még a kamaszkorában – csöndes, de szigorú hangot hallott: fess, rajzolj, mert csak így birkózhatsz meg életed lehetetlenségeivel.

A csoda, persze, Párizsban sem és Esztergomban sem érik be csak úgy, önmagától. Meg kell érte kínlódni és dolgozni alaposan. Akkor is meg kellene, ha új szellemi izgalmaktól parázslának a szemek, az agyak, az égbolt metszetei mindenfelől; ha új stílusok lázkiütéseit figyelhetnénk meg közel és távol a hetvenes évek kiállítási termeiben. De épp az ellenkezőjét láthatjuk. Az újító szellem fölhajtó ereje helyett inkább csak a közép-szer kicsapongásait. A jól táplált bizonytalanság ecsetkezelését mesterként. Hol sistereg, mondjuk, közkinccsé tehető

képzelet, amely közönséget és fiatal művészt egyformán útra indít? Hol a világot átrendező szándék? A szemérmetlen, s már-már paráznsággal fölerő új látásmód, amely kiterjedése lehetne életünknek?

Tudom, szónoki kérdések ezek és igaztalanok is, ha csak a festészetre vonatkoztatjuk őket. Mert például, hogy ki „korunk hőse”, s főként milyen is ez a hős, ugyanúgy nem tudja az irodalom se, a film se, a politika se, mint ahogy az iméntiekre nincs válasz a festészetben. Értékek természetesen most is születnek, de mintha az újító szándékú műveken a részletek igazsága bujázott volna el a teljesség sodró igénye és igazsága helyett. A részletek hamar elvirágzó csodája.

Hogy mi köze mindennek Kollár képeihez? Nem több és nem kevesebb, mint hogy ezek a mostoha szellemi körülmények határozzák meg pályakezdő gondjait. Azt is, amit idáig festett és azt is, amit majd ezután fest.

Aki körülnéz a teremben, már az első pillantásra is fölmérheti, hogy Kollár képein legalább két élesen elkülöníthető stílus osztozkodik. Az egyikhez olyan képek tartoznak, mint a *Leégett tanya emlékére* és a *Mártélyi ikon* vagy a mágikus hatású *Templomkert*, amelyen nem csak a halál, de a fehér szín is visszajár kísérteni. A másikhoz pedig olyanok, mint az *Emelkedés*, *Az űrben*, a *Repülés álomban*.

Ha valaki bizonytalanságot, netán eltévelyedést lát ebben a kétféleségből – én inkább erőtlenséget és bizonytalanságot látok. Robbanásra való készséget és készenléteket. A változni és a változtatni tudás hajlamait. Hiszen, amit el mer hagyni az ember: az már az ő hódítása mindenképpen.

Aki a képekre és az évszámokra is kíváncsi, meglepődve nyugtáztathatja, hogy Kollár György elég korán tudott olyan képeket festeni, mint a már említett *Mártélyi ikon* vagy a *Leégett tanya emlékére*,

Kollár György: *Lekötözve*, 1991

melyeken a vásárhelyi iskola és a szentendrei iskola szellemiségét ötvözi a maga módján. A lecsupaszodó keresztény kultúra töredékes, de európaias jelképeit párosítva népi kultúránk ugyancsak elvékonyodó, de megfoghatósága ellenére is azonnal fölismerhető motívumaival. A takarékoskodó stilizálásnak ez a foka – kezdő festő esetében – nem mindennapi képességről árulkodik, még akkor sem, ha a mesterei is ilyesmire buzdították. Ha csak futólag is, kövessük nyomon ezt a stilizálási folyamatot. Kollár az Alföld világát megjelenítő képeiről eltüntet mindent, ami beszédes, ami földrajzszerűen

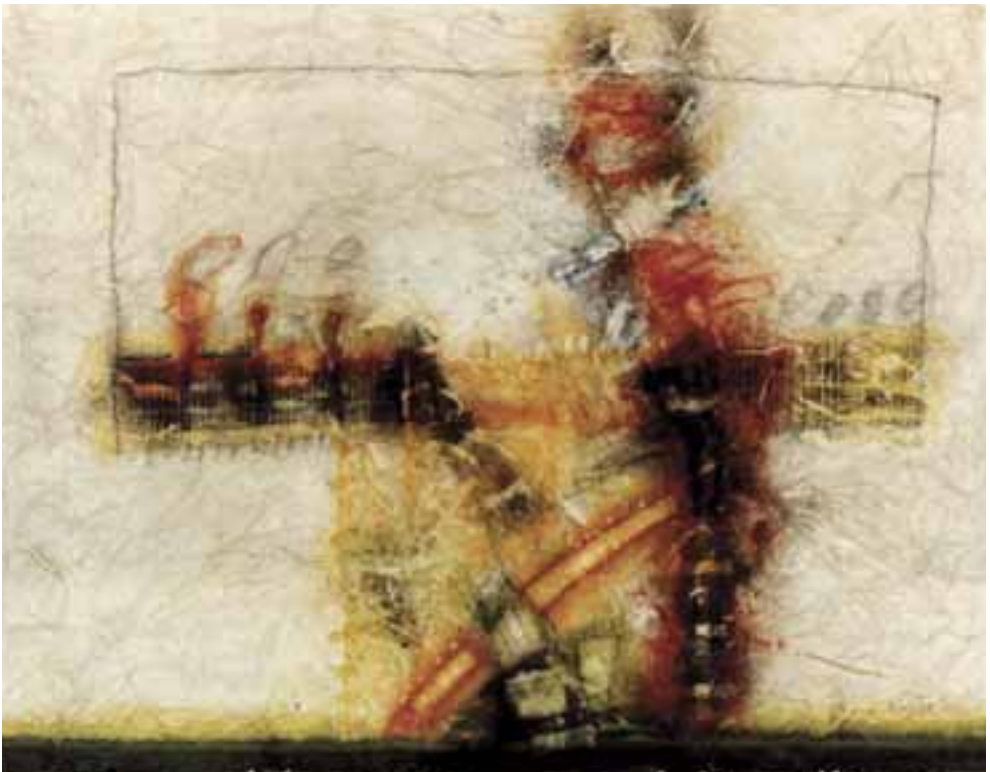
vagy tárgyyszerűen felismerhető, ami valóságos. Eltünteti a tanyát, a tanyaudvar, az istállót, az ólakat, a fákat, de a hasonlóság valami köznapi csoda folytán mégis megmarad. Elég egy parasztember, egy mécses, egy parányi istenháza, egy pásztorfaragásra is ráillő bika és tudjuk, hogy ez a táj: Magyarország. Hogy ez a világ: Magyarország tegnapi napja.

Ha Kollár elhatározza, hogy az elkövetkező tizenöt-húsz évben kizárólag ilyen képeket fest, előbbutóbb sikeres festő lehetne a sikeres, kortársi festők között. Ő azonban megérezte, hogy mozdulnia kell.

Megérezte, hogy minden rossz szokás közül a legvégtesebb a megszokás. Lehet, hogy újabb képei még kiforrottabbak és szertelenebbek. Lehet, hogy egy szimbolikus akarat képei csak valamilyen újjászületés nagy kalandjában reménykedők. Annyit azonban máris elérnek, hogy Kollár György számára most kezdődik el az igazi zsámbanfutás. A tanulás és az igazodás évei után most kezdődik az igazi küzdelem. A képein föltűnő madárijesztő-emberek még csak nézik őt. A kinyújtózások is még csak az űrben és az álomban kísértik meg. De Kondor Béla késes anygala majd neki is megjelenik.

Amit a bevezető mondataimban nem fogalmazhattam meg – komorabb mondatok után most már megfogalmazhatok: Esztergom valóban új festőt avat. Kezdőt, ki érezhetően ebben a városban óhajt kiteljesedni. Ehhez azonban nem elég egyedül az ő tehetsége. A közönség nyugtalanító szeretetére is szüksége lesz. Bízom abban, hogy a fiatal Kollár György megkapja ezt a nyugtalanító szeretetet.

(Új Forrás, 1976(1)151–152.)

Kollár György: *Cím nélkül*, 1984

Kollár György: *Felperzselt föld*, 1984

Kollár György: *Az enyészet vonzásában*, 1984

Kollár György: *Maradványok*, 1984

Kollár György: *Útszéli jegyzetek*, 1985

Kollár György: *Válaszlevél*, 1980

Kollár György: *Ipari táj*, 1984

Wehner Tibor**KOLLÁR GYÖRGY FESTŐMŰVÉSZ (1950–1992)****(RÉSZLET)**

[...] A nyolcvanas évek második felének alkotásait mindenekelőtt a változó színhasználat jellemzi, s az, hogy az akvarell, a papírra festett kompozíciók is megjelentek a vászonra, farostlemezre festett művek mellett. A barnák, a feketék, a pirosak mellé, helyére fokozatosan kékek és zöldek léptek, s a folatok, az áttetsző, kitapinthatatlan, tettenérhetetlen átmenetek, talányos átszüremlések kapnak főszerepet, s visszaszorulóban vannak a geometrikus formák. El-eltűnedezik a horizontvonal is, mintha felülnézetben szemlélt, fantasztikus tájakat látnánk. Ám ez a szervesre utaló zöld világ, ez nem az új élet sarjadásának érzetét sugározza, ez a zöld nem az élet hirdetője, ez az enyészetre utaló, hivatkozó láttatás a bomlás, a rothadás birodalma. Miként az 1980-as tatai, az 1985-ös esztergomi kiállítás anyaga, az évtized végén született képek is azt igazolták, hogy Kollár György vérbeli kolorista; különös érzékenységgel alakította ki hallatlan gazdagságú, váratlan hatásokat keltő színvilágát, különös fényben ragyogtatta fel árnyalatait. A kilencvenes évek elején aztán úgy tűnt, új fordulat érlelődik a Kollár-piktúrában: ismét alak, figura jelent meg egy-egy képén, a megfeszített Krisztus ködös, homályba vesző ábrázolása derengett elénk. E fordulat kiteljesedését-kiteljesítését azonban már nem érthette meg a művész, és így mi is csak találgathatunk, milyen utakon kalandozott volna a negyvenedik életévén túllépő festő művészeté.

Csoóri Sándor – aki végigkísérte Kollár György életútját, festészetének alakulását – egy ezerkilencszázhetvennégyben közreadott beszélgetésben arról tündődött, hogy milyen jó lenne, ha kialakulna egy esztergomi festőiskola, ha azt a szellemiséget, azt a hagyományt, amelyet a város múltja révén hordoz – a Keresztény Múzeum, az egyházi gyűjtemények, az építészeti örökség által öltve tetet – a modern művészet alkotói, alkotásai továbbvinnék,

folytatnák. A nyolcvanas években felcsillant Esztergomban ez a remény: Kollár György művészi munkálkodása, szervezőkészsége már-már kialakította egy modern művészeti centrum körvonalait. A nyolcvanas-kilencvenes évek fordulójának történelmi változásai váratlanul érték az esztergomi művészeti életet is, a művészek légüres térbe kerültek, a művészet perifériára szorult. Erről nyilatkozott nem sokkal halála előtt, 1991-es budapesti tárlatai kapcsán kissé elkeseredetten Kollár György: Esztergomban már senkit sem érdekel az, mit csinálnak a művészei.

Kollár György amatőr művészből, főiskolai tanulmányok nélkül emelkedett a hivatásos alkotók táborának egyenrangú tagjává, elfogadott és elismert festőművészé. A vidéki elszigeteltségben élő-dolgozó, egy másik, a művészeti gócponttól távoli, vidéki művészeti regionális központ által befogadott, tehát kétszeresen is a provinciákon működő azon művészcsapat kivételes tehetségű tagja volt ő, aki szét tudta törni bezártságának falait, aki ki tudott lépni szűkebb környezetéből, s aki értékeket, eseményeket, mozgást vonzott környezetébe, működésének színterére. Életműve lezárult, halála révén befejezett egészé alakult és torzóként maradt fenn: cáfolhatatlan, teljes válaszokat összegez és fájó kérdéseket, feltételezéseket támaszt ez az oeuvre. Az alig két és fél évtizedes festői munkásság a század utolsó harmadának magyar művészetét mérlegelő, számbavevő, józan feldolgozások tárgya lesz majdan: Kollár György művészetének szép drámaiságáról, fájdalmas pusztulás-tükrözéséről, a szomorú őrlődés elleni lázadásáról – végső soron a korral való együttlélegzéséről, együtthangzásáról – fognak megemlékezni az auktorok.

(Wehner Tibor: *Kollár György*. Esztergom, 1993. Esztergomi Vármúzeum. 10–12.)